

बालकांच्या काळजी व संरक्षणासाठी
स्थापन करण्यात आलेल्या जिल्हा
स्तरावर कृतीदलाच्या (Task Force)
विषयामध्ये भिक्षेकरी पुनर्वसनाचा विषय
समाविष्ट करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
महिला व बालविकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक-भिक्षेगृ-२०२१/प्र.क्र.१००/का.०९

नविन प्रशासन भवन, तिसरा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
दिनांक : २५ जुलै, २०२२

संदर्भ:-

- १) महिला व बालविकास विभाग, शासन निर्णय क्र. संकिर्ण-२०२१/प्र.क्र.६२/का.८,
दि.७/०५/२०२१

प्रस्तावना:-

संदर्भीय शासन निर्णयान्वये, कोविड-१९ च्या प्रादुर्भावामुळे राज्यातील बालकांची काळजी व संरक्षणाचे काम करणा-या संस्थांमधील बालकांना तसेच कोविड-१९ मुळे दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांना त्यांचे न्याय्य हक्क मिळवून देवून त्यांचे यथायोग्य संगोपन होण्यासाठी आवश्यक उपाययोजना करण्यासाठी जिल्हास्तरावर कृती दल (Task Force) गठीत करण्यात आलेला आहे. सदर कृती दलाची व्याप्ती वाढवून भिक्षेकरी पुनर्वसनाचा विषय समाविष्ट करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

कोविड-१९ च्या प्रादुर्भावामुळे राज्यातील बालकांची काळजी व संरक्षणाचे काम करणा-या संस्थांमधील बालकांना तसेच कोविड-१९ मुळे दोन्ही पालक गमावलेल्या बालकांना त्यांचे न्याय्य हक्क मिळवून देवून त्यांचे यथायोग्य संगोपन होण्यासाठी आवश्यक उपाययोजना करण्यासाठी जिल्हास्तरावर गठीत करण्यात आलेल्या कृती दलाची व्याप्ती वाढवून भिक्षेकरी पुनर्वसनाचा विषय कृती दलाच्या कामकाजामध्ये समाविष्ट करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. संदर्भीय शासन निर्णयान्वये, खालीलप्रमाणे जिल्हास्तरावर कृती दल (Task Force) गठीत करण्यात आलेला आहे

१. जिल्हाधिकारी	:	अध्यक्ष
२. आयुक्त, महानगरपालिका	:	सदस्य
३. पोलीस आयुक्त/अधिक्षक (ग्रामीण)	:	सदस्य
४. सचिव, जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण	:	सदस्य
५. अध्यक्ष, जिल्हा बाल कल्याण समिती	:	सदस्य
६. जिल्हा शल्य चिकीत्सक	:	सदस्य
७. जिल्हा आरोग्य अधिकारी	:	सदस्य
८. जिल्हा माहिती अधिकारी	:	सदस्य
९. जिल्हा बाल संरक्षण अधिकारी	:	सदस्य
१०. जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी	:	सदस्य सचिव

संदर्भीय शासन निर्णयान्वये सदर कृती दलामधील अधिका-यांना सोपविण्यात आलेल्या कर्तव्ये व जबाबदा-या व्यतिरिक्त भिक्षेकरी पुनर्वसनासंबंधी खालील कर्तव्ये व जबाबदा-यांचा समावेश करण्यात येत आहे.

१. जिल्हाधिकारी :-

- १) संपूर्ण जिल्ह्यात आढळून येणा-या भिक्षा मागणा-या व्यक्तींची/बालभिक्षेक-यांची तपशीलवार माहिती समन्वयक यांना उपलब्ध करून देणेबाबत संबंधितांस निर्देश देणे.
- २) जिल्ह्यात आढळून येणा-या मनोरुग्ण, दिव्यांग, दुर्धर आजाराने पिडीत भिक्षेक-यांची माहिती उपलब्ध करून देण्याबाबत संबंधितांना निर्देश देणे.
- ३) अंमली पदार्थांचे व इतर व्यसन असलेल्या भिक्षेक-यांचे पुनर्वसन करण्याकरिता आवश्यक उपाययोजना करणे.
- ४) टास्क फोर्सच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवणे तसेच सदस्यांकडून आवश्यक माहिती समन्वयकास प्राप्त होईल याची दक्षता घेणे.
- ५) दर पंधरा दिवसातून एकदा टास्क फोर्सची बैठक आयोजित करून भिक्षेकरी सर्व्हेक्षण व भिक्षेकरी पुनर्वसनाच्या अनुषंगाने टास्क फोर्सच्या सदस्यांनी केलेल्या कार्यवाहीचा आढावा घेणे.

२. आयुक्त, महानगरपालिका :-

- १) महानगरपालिका क्षेत्रातील भिक्षा मागणा-या व्यक्तींची/बालभिक्षेक-यांची तपशीलवार माहिती समन्वय अधिका-यास उपलब्ध करून देणेबाबत संबंधितांना निर्देश देणे.
- २) ज्या भिक्षेक-यांना वैद्यकीय मदतीची/औषधोपचाराची आवश्यकता आहे त्यांना त्वरीत रुग्णालयांमध्ये वैद्यकीय उपचार उपलब्ध करून देणेबाबत महानगरपालिका क्षेत्रातील सर्व रुग्णालयांना निर्देश देणे.
- ३) भिक्षेकरी पकड मोहिम राबविताना ताब्यात घेतलेल्या भिक्षेक-यांसाठी तात्पुरती निवास व्यवस्था उपलब्ध करून देणेबाबत संबंधितांना निर्देश देणे.

३. पोलीस आयुक्त/पोलीस अधिक्षक (ग्रामीण) :-

- १) ज्या बालकांकडून भिक्षा मागण्याचे काम करवून घेतले जाते अशा बालकांना सर्वोत्तमरी संरक्षण उपलब्ध करून देणे व अशी बालके शोषणास बळी पडणार नाहीत अथवा तस्करी सारख्या गुन्हेगारीमध्ये सापडणार नाहीत याची दक्षता घेणे.
- २) भिक्षेकरी पकड मोहिम राबविण्यासाठी आवश्यकतेनुसार पोलीस फोर्स/वाहने उपलब्ध करून देणेबाबत संबंधितांना निर्देश देणे.
- ३) भिक्षेक-यांना/बालभिक्षेक-यांना ताब्यात घेताना कायदा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण होवु नये यादृष्टीने आवश्यक त्या उपाययोजना राबविणेबाबत संबंधितांना निर्देश देणे.

४. सचिव, जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण :-

१) मुंबई भिक्षा प्रतिबंध अधिनियम १९५९ अन्वये भिक्षेक-यांना न्यायालयाच्या आदेशानुसार भिक्षेकरीगृहामध्ये दाखल केले जाते त्याअनुषंगाने सदरची कायदेशीर प्रक्रिया पार पाडण्यासाठी आवश्यकतेनुसार न्यायिक सल्ला व इतर सुविधा उपलब्ध करून देणे.

५. अध्यक्ष, जिल्हा बाल कल्याण समिती:-

- १) सर्वेक्षणामध्ये व पकड मोहिमेमध्ये आढळून आलेल्या काळजी व संरक्षणाची गरज असणा-या बालकांना बालगृहामध्ये दाखल करणेबाबत कार्यवाही करणे.
- २) आवश्यक असल्यास बालकांसाठी तसेच त्यांचे पालकांसाठी समुपदेशनाची व्यवस्था करणे.
- ३) ज्या बालभिक्षेक-यांस बाल संगोपन योजनेअंतर्गत लाभ देणे शक्य असेल त्याबाबत कार्यवाही करणेबाबत संबंधितांना निर्देश देणे.

६. जिल्हा शल्य चिकित्सक:-

- १) ज्या भिक्षेक-यांना मानसिक उपचाराची तसेच वैद्यकीय मदतीची/औषधोपचाराची आवश्यकता आहे त्यांना त्वरीत रुग्णालयांमध्ये मानसोपचार तसेच वैद्यकीय उपचार उपलब्ध करून देणेबाबत कार्यक्षेत्रातील सर्व रुग्णालयांना निर्देश देणे.

७. जिल्हा आरोग्य अधिकारी:-

- १) ज्या भिक्षेक-यांना मानसिक उपचाराची तसेच वैद्यकीय मदतीची/औषधोपचाराची आवश्यकता आहे त्यांना त्वरीत रुग्णालयांमध्ये मानसोपचार तसेच वैद्यकीय उपचार उपलब्ध करून देणेबाबत कार्यक्षेत्रातील सर्व रुग्णालयांना निर्देश देणे.

८. जिल्हा माहिती अधिकारी:-

- १) महाराष्ट्र भिक्षा प्रतिबंध अधिनियम १९५९ मधील तरतुदींना व्यापक प्रसिध्दी देणे.
- २) टास्क फोर्स मार्फत करण्यात येत असलेल्या कामांना जिल्ह्यामध्ये व्यापक प्रसिध्दी देणे.

९. जिल्हा बाल संरक्षण अधिकारी:-

- १) भिक्षेकरी पुनर्वसनामध्ये पकड मोहिमेमध्ये आढळून आलेल्या बालकांचे/बालभिक्षेक-यांचे हक्क अबाधित राहतील याची दक्षता घेणे.
- २) सदर टास्क फोर्सचे समन्वयक म्हणून काम पाहणे.

१०. जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी :-

- १) भिक्षेक-यांचे सर्वेक्षण, भिक्षेकरी पकड मोहिम याबाबत संबंधित यंत्रणेकडून दर आठवड्यास माहिती प्राप्त करून घेवून विहित नमुन्यात आयुक्त, महिला व बाल विकास यांचेमार्फत शासनास सादर करणे.
- २) भिक्षेक-यांना त्यांना लागू असणा-या शासनाच्या विविध योजनांचा लाभ मिळवून देण्यासाठी मदत करणे. उदा. संजय गांधी निराधार योजना इ.
- ३) टास्क फोर्सच्या बैठकीबाबत सदस्य सचिव म्हणून काम पाहणे.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतिक २०२०७२५१२५००६६३३० असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(श. ल. अहिरे)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. अध्यक्ष/ मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
२. मा. सभापती/ मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई.
३. मा. मंत्री, महिला व बालविकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. राज्यमंत्री, महिला व बालविकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
६. सर्व विभागांचे अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
७. प्रधान सचिव, महिला व बालविकास विभाग यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
८. आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
९. सर्व जिल्हाधिकारी
१०. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
११. सर्व पोलीस आयुक्त/अधिक्षक (ग्रामीण)
१२. सर्व विभागीय उपआयुक्त, महिला व बाल विकास
१३. सर्व जिल्हा शल्य चिकित्सक
१४. सर्व सचिव, जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण
१५. सर्व जिल्हा बाल संरक्षण अधिकारी
१६. सर्व जिल्हा माहिती अधिकारी
१७. सर्व अध्यक्ष, जिल्हा बाल कल्याण समिती (आयुक्तालयामार्फत)
१८. सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी (आयुक्तालयामार्फत)
१९. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी (आयुक्तालय मार्फत)
२०. निवड नस्ती (का-९)